

**ARMOEDE IS OOK
LOKAAL
DE LOKALE
ARMOEDEBAROMETER
ZELZATE**

DECENNIUMDOELEN
Geef armoede geen kans

EEN DECENNIUM ARMOEDIG BELEID

Waarom een lokale armoedebaarometer?

Gemeenten en steden krijgen een steeds belangrijkere rol in de strijd tegen armoede. Zij staan immers, samen met het middenveld en verschillende welzijnsactoren, vooraan in het lokale veld. Daar vinden ze onder hun bewoners gezinnen die leven in of nabij armoede en gezinnen die nood hebben aan versterking, hulp of begeleiding. Zij staan ook vooraan om geconfronteerd te worden met nieuwe noden, doelgroepen en sociale risico's.

Het OCMW-decreet en het decreet lokaal sociaal beleid plaatsen bijgevolg de gemeente, het OCMW of binnenkort de sociale dienst van de gemeente, centraal in een netwerk van organisaties die één voor één vertrekken van de uitbouw van de rechten van de mens.

De decentralisering van het welzijns- en meer bepaald het armoedebestrijdingsbeleid gebeurt binnen een brede beweging waarbij lokale besturen meer verantwoordelijkheden krijgen. Ook op andere beleidsdomeinen worden gemeenten geconfronteerd met nieuwe opdrachten. In vergelijking met Nederland of het Verenigd Koninkrijk gaat dit in België nog niet zo ver. In die en andere landen zijn lokale besturen dé organisator van het sociaal beleid. Dit gaat vaak gepaard met een besparingsoperatie voor de hogere overheden, met alle gevolge van dien voor het lokaal sociaal beleid. De Vlaamse decentralisering verloopt –voorlopig?— anders.

Meer bevoegdheden veronderstelt ook meer beleid. De uitdaging voor de Vlaamse gemeenten en steden is dan ook het uittekenen van een armoedebestrijdingsbeleid.

Eén zijde van die uitdaging is dat gemeenten heel wat moeten ondergaan waar ze zelf geen vat op hebben. Want het zijn niet zij die verantwoordelijk zijn voor complexe situaties die veelal het resultaat zijn van mondiale ontwikkelingen, zoals de toenemende globalisering, de economische crisis en de toenemende migratie- en vluchtelingenstromen. De lokale overheden zijn ook niet verantwoordelijk voor het Vlaamse of federale beleid rond bijvoorbeeld minima, werkloosheidsuitkeringen, de kostprijs van energie en water, het woonbeleid, ... Maar ze dragen er wél de gevolgen van.

De andere zijde van de uitdaging is dat gemeenten wél een beleid kunnen voeren: een sociaal woonbeleid, toegankelijke scholen, voldoende kinderopvang, een inclusief leefloonbeleid, een outreachende werking, een sociaal energiebeleid, samenwerking met armoedeorganisaties, middenveld en welzijnsactoren, ... Kortom, gemeenten kunnen een breed armoedebestrijdingsbeleid ontwikkelen, uitbouwen en financieren.

Meer bevoegdheden veronderstellen ook meer middelen. Deze komen van Vlaanderen en de federale overheid, maar komen ook van de eigen belastingen. Een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid houdt dan ook een inkomsten- en uitgavenbeleid in dat kiest voor armoedebestrijding en meer welzijn.

Een lokale armoedebaarometer helpt gemeenten bij het maken van die keuzes.

Een lokale armoedebaarometer

De Armoedebaarometer van Decenniumdoelen vormt de basis van de lokale armoedebaarometer. Deze lokale armoedebaarometer bevat eveneens lokale decenniumdoelen: elke gemeente helpt mee de armoede in Vlaanderen of België te halveren op 10 jaar tijd.

De lokale armoedebaarometer omvat drie decenniumdoelen: de halvering van de kinderarmoede; de halvering van de werkloosheid en het bereiken van het sociaal objectief m.b.t. sociale woningen. Deze drie decenniumdoelen worden verder uitgewerkt met andere grafieken. Hiermee kan elke gemeente een daadkrachtig armoedebestrijdingsbeleid uitwerken.

We vergelijken enkel binnen de gemeente. Vergelijking tussen gemeenten is immers moeilijk. Gemeenten verschillen net teveel van elkaar, zelfs binnen de 15 clusters van de Belfius-indeling. Hoe kan je Aalst met bijvoorbeeld Turnhout vergelijken? Beiden zitten in dezelfde cluster, maar beide steden verschillen hemelsbreed van elkaar. De vraag is dus, wat is de meerwaarde van de vergelijking? Zeker omdat gemeenten heel wat moeten ondergaan. Bovendien spelen de lokale omstandigheden soms een grote rol: sommige gemeenten hebben omwille van hun woonpatrimonium (19^e -eeuwse arbeidersbuurten) een goedkoper huurbestand en hierdoor meer lagere inkomensgroepen.

Gemeenten zijn binnen bepaalde grenzen zelf verantwoordelijk voor een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid. De lokale armoedebaarometer helpt gemeenten, armoedeorganisaties en middenveld om die verantwoordelijkheid te duiden en te sturen. De lokale armoedebaarometer is een actie-instrument waarmee het politieke debat over een eigen armoedebestrijdingsbeleid kan gevoerd worden.

In tegenstelling tot de Armoedebaarometer is de lokale armoedebaarometer niet allesomvattend. Er ontbreken namelijk heel wat gegevens over de lokale gezondheid, de geletterdheid, de participatie van mensen die leven in of nabij armoede, ... Dit gebrek is een pleidooi voor een nog gedetailleerdere gegevensverzameling. Als gemeenten meer bevoegdheden krijgen, dan moeten ze ook hun beleid kunnen monitoren. Dit is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen lokale, Vlaamse en federale overheden.

Decenniumdoelen

Jos Geysels

Voorzitter Decenniumdoelen

Michel Debruyne

Coördinator Decenniumdoelen

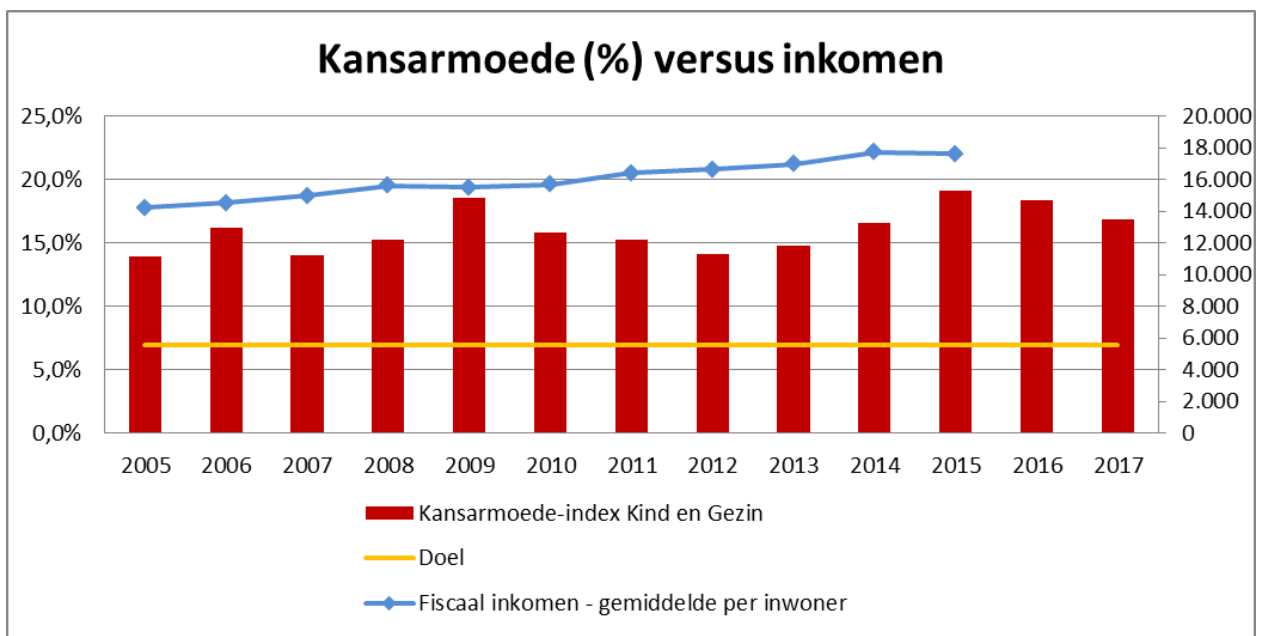
Decenniumdoelen is een samenwerking tussen Netwerk tegen Armoede, Welzijnszorg, Samenlevingsopbouw Vlaanderen, SAM, ABVV, ACV, ACLVB, Christelijke Mutualiteiten, Socialistische Mutualiteiten, UitdeMarge, Minderhedenforum, Beweging.net en wordt ondersteund door CERA

De lokale armoedebarmeter van Zelzate

1. Armoede versus inkomen

De belangrijkste indicator om de lokale armoede te meten is de kansarmoede-index van Kind en Gezin. De Europese armoede-indicatoren die Vlaanderen en België gebruiken zijn niet te vertalen naar het lokale niveau. De Kind en Gezin-indicator vertelt ons enkel over de armoede bij gezinnen met jonge kinderen. Deze indicator vertelt dus niet over armoede bij gezinnen met oudere kinderen of gepensioneerde gezinnen. Daarom moeten we deze indicator met andere combineren.

Toch is deze Kind en Gezin-indicator zeer belangrijk. Deze indicator geeft ons een inzicht in hoe armoede de komende jaren zal evolueren: een stijgende of dalende evolutie vertelt ons iets over de dalende of groeiende armoede. Helaas is wie als kind armoede kent, vaak gedoemd om later ook armoede te kennen.



Het armoede-decenniumdoel voor Zelzate ligt op 7%; dit betekent een halvering van de Kind en Gezin-armoede in 2005. Na een stijging tot 16,2% in 2006 valt de Kind en Gezin-indicator terug tot 14% in 2008. Vervolgens stijgt die tot 18,5% in 2009 waarna ze weer daalt tot 14,1% in 2012. De indicator piekt in 2015 op 19,2% waarna ze licht daalt tot 16,9%.

De algemene trend is zorgwekkend: de Kind en Gezin-indicator duikt nooit onder het niveau van 2005 (13,9%), laat staan dat ze in de buurt komt van het Decenniumdoel. Integendeel, in 2017 is de indicator bijna 10 procentpunt verwijderd van het decenniumdoel!

De Kind en gezin-indicator meet de armoede onder gezinnen met pasgeboren kinderen en heel jonge gezinnen. De indicator vlakt de armoede af door telkens het gemiddelde van drie jaar te nemen. Zo worden grote incidentele wijzigingen opgevangen.

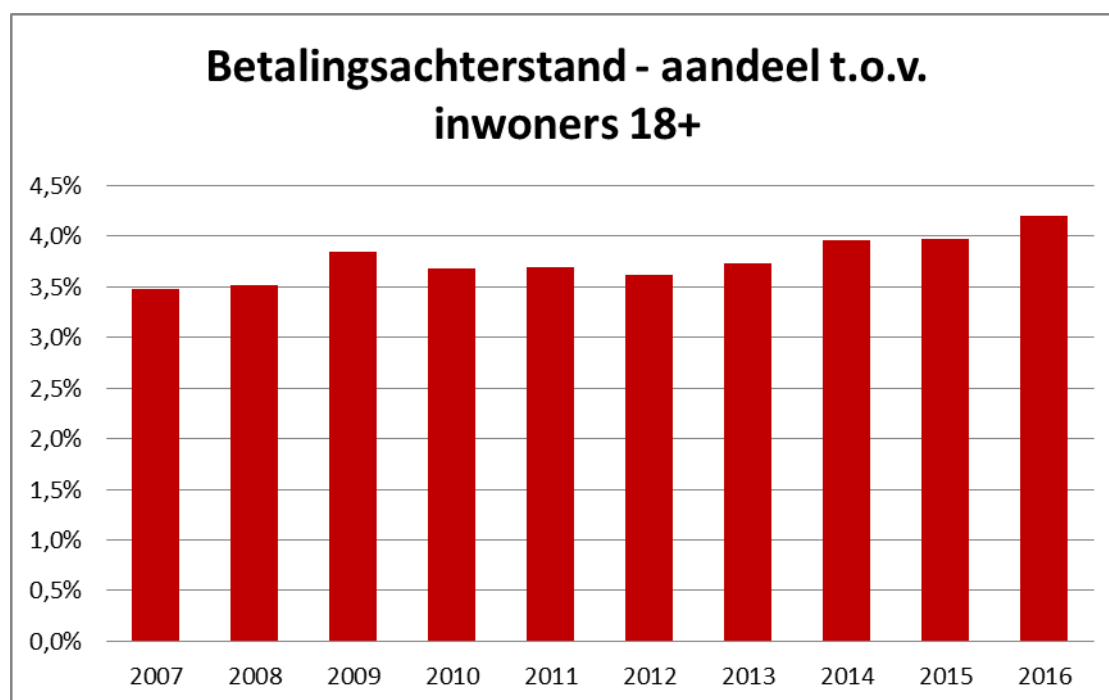
De Kind en Gezin-indicator biedt een blik op de toekomst van de armoede in Zelzate (en Vlaanderen). Meer en meer kinderen worden geboren in armoede. Dit bepaalt meer dan andere zaken hun leven.

Binnen 15 jaar zijn de jongeren geboren tussen 2011 en 2015 ongeveer 18 jaar en hebben ze weinig kans om nog uit de armoede te geraken.

We vergelijken de Kind en Gezin-indicator met de evolutie van het fiscaal inkomen van de Zelzatese bevolking. De fiscale ontvangsten gaan in stijgende lijn van 14.234 euro in 2005 tot 17.741 euro in 2014. In 2015 zakten de inkomsten tot 17.629 euro.

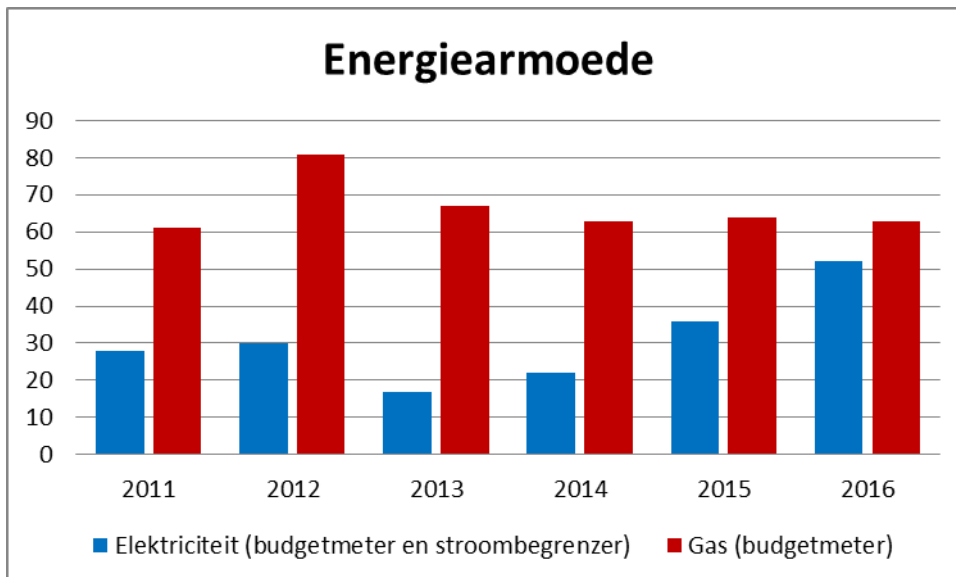
De hoge kinderarmoede vraagt extra middelen. Zelzate heeft solidariteit van Vlaanderen en omliggende gemeenten nodig, naast inzet van eigen inkomsten om een antwoord te formuleren.

De Kind en Gezin-indicator biedt één beeld van armoede in de gemeente Zelzate. Een andere indicator is de betalingsachterstand. Deze indicator geeft ons een beeld van de omvang van de armoede of het armoederisico in Zelzate.



We hebben enkel gegevens vanaf 2007 tot 2016. De grafiek toont een stijging van 3,5% in 2007 tot 3,9% in 2009. Tussen 2010 en 2013 blijft de betalingsachterstand stabiel rond de 3,7% waarna ze stijgt tot 4,2% in 2016.

De stijgende trend vanaf 2014 baart zorgen: een groeiende groep gezinnen heeft het jaarlijks moeilijk om haar facturen te kunnen betalen. In Zelzate gaat het over 427 personen.



De volgende grafiek geeft de evolutie weer van zowel de gas- als de elektriciteitsarmoede. Na een hoopvolle daling van het aantal actieve budgetmeters voor elektriciteit met stroombegrenzer tot 17 in 2013, zien we een verontrustende stijgende trend tot 52 in 2016. Voor gas zien we een andere trend: het aantal budgetmeters stijgt van 61 naar 81 in 2012, waarna het terug daalt om vanaf 2014 stabiel te blijven rond de 63.

De grafiek van energiearmoede toont een mogelijk beeld van hoe de gemeente Zelzate armoede aanpakt. De werking van de Lokale Adviescommissie is hier bepalend. De LAC moet immers voorkomen dat gezinnen afgesloten worden van elektriciteit, gas of water of zoekt naar een oplossing voor her aansluiting. Momenteel werken de LAC's in Vlaanderen op zeer uiteenlopende manieren: OCMW's geven een eigen invulling aan de LAC-werking, afhankelijk van hun beleidskeuzes, hun visie op hulpverlening, het aantal personeelsleden ...

Het beeld van de energiearmoede is zorgwekkend: terwijl het aantal budgetmeters voor gas de voorbije jaren blijft hangen rond het oorspronkelijke aantal, zien we een stijging van het aantal budgetmeters voor elektriciteit.

Het Zelzate energiearmoedebeleid moet rekening houden met de groeiende betalingsachterstand en de groeiende kinderarmoede.

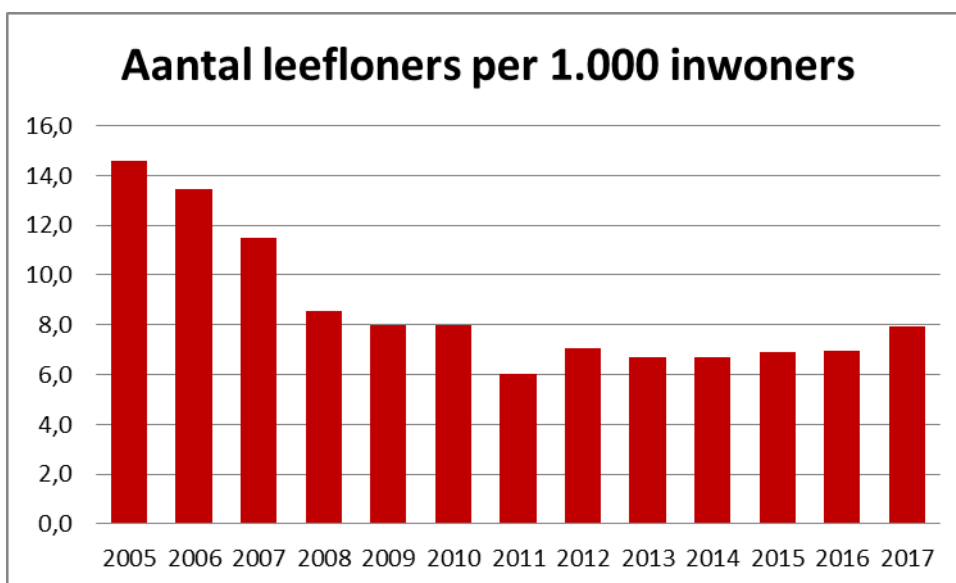
Met deze drie indicatoren kunnen we een beeld schetsen van de armoede in Zelzate: de stijgende trend van de kinderarmoede, de aangroeiende groep met een betalingsachterstand en het niveau van budgetmeters moeten Zelzate zorgen baren.

Deze indicatoren geven ons een blik op de toekomst: een duale samenleving ontwikkelt zich in Zelzate.

2. Wie is arm?

Bovenstaande grafieken geven een indicatie van de armoede te Zelzate. De volgende twee geven een beeld van wie er in armoede leeft.

De eerste grafiek geeft een beeld van de evolutie van het aantal leefloners te Zelzate. Sinds 2005 (14,61 promille) zien we een sterk dalende lijn van het aantal leefloners per duizend inwoners tot 6,04. Tussen 2012 en 2016 ligt het aantal leefloners stabiel rond de 7 per duizend inwoners om in 2017 te stijgen tot 7,95 promille.

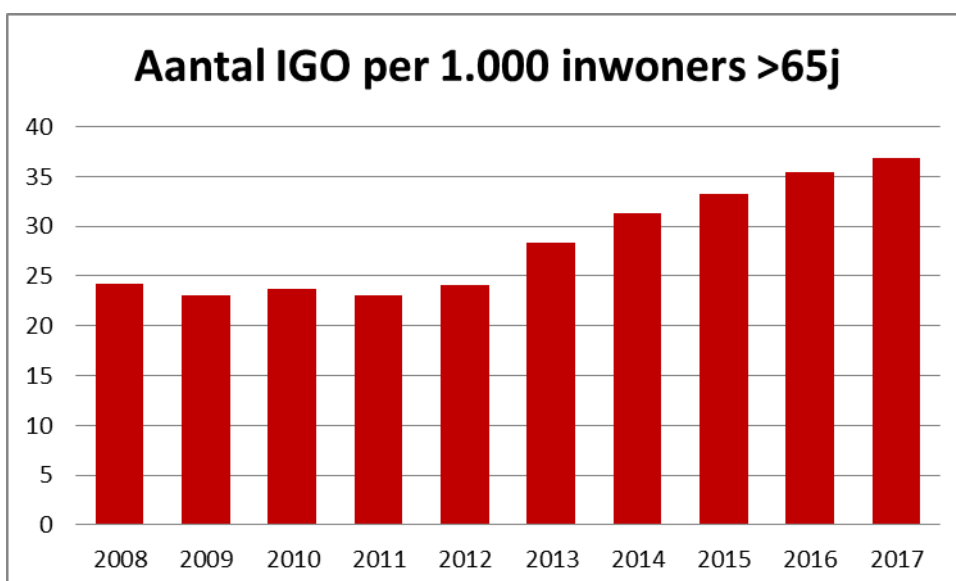


101 gezinnen moet leven van een armzalig leefloon.

De vraag is: welk beleid voert de gemeente Zelzate voor deze gezinnen? Is dit een genereus beleid of ...?

De tweede grafiek geeft ons een zicht op de evolutie van het aantal arme ouderen. Zelzate kent heel wat ouderen die met een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) moeten leven. Tussen 2008 en 2012 ligt het aantal ouderen die van een IGO leven, rond de 23 à 24 per duizend inwoners van 65 jaar of ouder. Vanaf 2012 toont de grafiek een gestadig stijgende lijn: van 24 naar 37 promille in 2017. In 2017 zijn er 98 ouderen die moeten overleven met een armzalige IGO.

Ook hier rijst de vraag welk beleid de gemeente Zelzate voert voor deze groep ouderen.



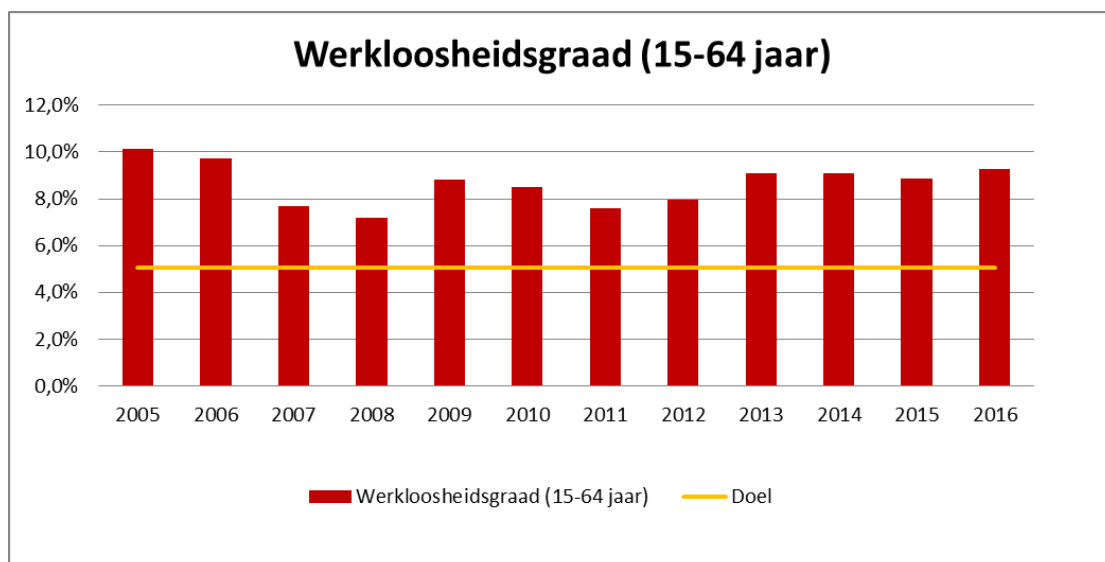
Wie is arm? De bovenstaande grafieken geven een indicatie: vooral oudere personen en mensen met een leefloon leven met een armoederisico of onder de armoedegrens.

3. Wie werkloos is, is meestal arm

Naast gepensioneerden en leefloners leven personen die lang werkloos zijn vaak in armoede. De recente federale maatregelen die langdurige werkloosheid bestraffen, duwen mensen in de armoede. Of deze bestraffing mensen helpt is echter geen uitgemaakte zaak. Integendeel, hoe harder gezinnen moeten proberen te overleven, hoe moeilijker het wordt om uit armoede te gerakenⁱ.

De werkloosheidscijfers voor Zelzate blijven boven de 7%. De werkloosheid daalt tot 7,2% in 2008 om in 2009 terug te stijgen tot 8,8%. Na een daling tot 7,6% in 2011 groeit de werkloosheid terug om de laatste vier jaar te stabiliseren rond de 9%. Tegenover 2005 is er weinig vooruitgang gemaakt (minder dan een procentpunt).

Het decenniumdoel is vastgelegd op 5,1%. De werkloosheidsgraad blijft meer dan 4 procentpunt verwijderd van het decenniumdoel.



Wie zijn de werklozen in Zelzate? We hebben er een zicht op voor 2015: in Zelzate is 9,7% van de personen van EU-afkomst werkloos. Voor Zelzatenaaars uit Europese niet-EU-landen is dat 12,4%, voor deze uit andere landen 6,5% en voor Zelzatenaaars afkomstig uit Turkije of de Mahgreblanden is dat 12,0%.

De werkloosheid blijft de laatste jaren schommelen rond 9% in Zelzate. Het decenniumdoel werd nooit bereikt. Heel wat personen met een migratie-achtergrond zijn werkloos.

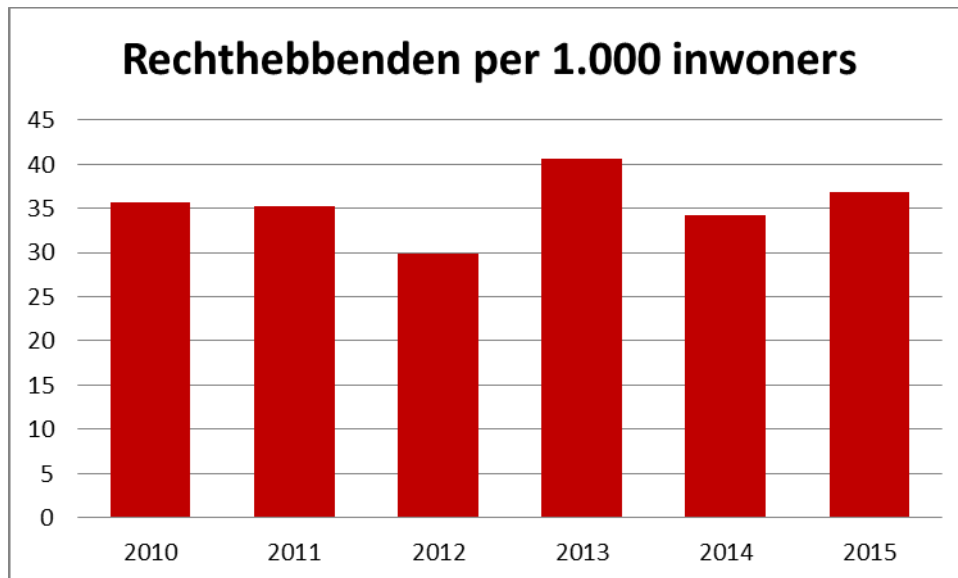
Heeft Zelzate een beleid gericht op deze verschillende groepen?

4. Gezondheid

Wie arm is, is ziek of wie langdurig ziek is, is arm. Wie extra zorg nodig heeft, heeft meer middelen nodig om deze te bekostigen. Hiervoor heeft Vlaanderen onder meer de zorgverzekering ingevoerd. De zorgverzekering bekijkt enkel de graad van de nodige zorg. Wie extra zorg nodig heeft kan rechthebbend zijn op een maandelijkse zorgpremie.

De zorgpremie geeft m.a.w. geen indicatie of mensen met zorg in armoede leven. Ze duidt enkel het aantal rechthebbenden aan die extra ondersteuning nodig hebben: de zorgpremie helpt hen hierbij.

Het aantal rechthebbenden op een zorgpremie geeft wel een duiding welk welzijnsbeleid de gemeente Zelzate moet voeren. Het aantal rechthebbenden daalt van 35,7 per 1000 inwoners in 2010 tot 29,9 in 2012. Na een piek van 40,6 in 2013 daalt het opnieuw tot 34,2 om in 2015 uit te komen op 36,9 promille. In 2015 zijn er 461 oudere personen in Zelzate die een zorgpremie ontvangen.



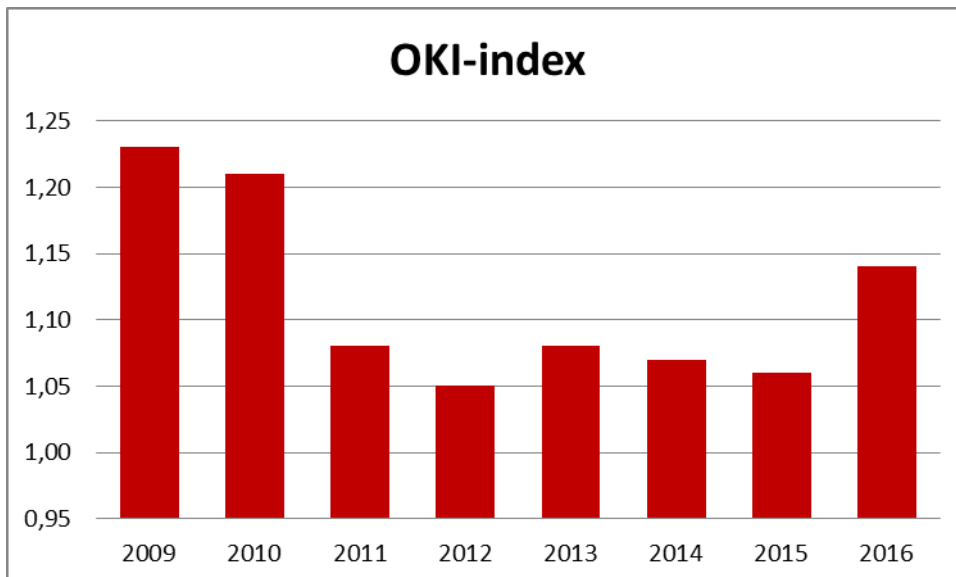
Personen met een IGO kunnen een zorgpremie ontvangen. Beide grafieken moeten dan ook tezamen gelezen worden. De zorgpremie kan voor veel ouderen een belangrijk verschil uitmaken. De vraag is of Zelzate een beleid voert voor deze groepen?

5. Onderwijs

Onderwijs was in de vorige eeuw de grote gelijkmaker. Dankzij (de democratisering van) het onderwijs is er een serieuze sociale mobiliteit op gang gekomen. Onderwijs dat alle jongeren een kans geeft is ook vandaag meer dan belangrijk.

De Kind en Gezin-kinderarmoede-indicator toont voor Zelzate een negatieve trend. Stijgende kinderarmoede zal op termijn impact hebben op de schoolresultaten. We kunnen verwachten dat de jonge kinderen die vandaag in armoede opgroeien, morgen met achterstand of zelfs zonder diploma de school verlaten. We kunnen verwachten dat deze jongeren morgen de waterval in het onderwijs meemaken. Zelzate heeft er dan ook alle belang bij om een inclusief onderwijsbeleid te voeren.

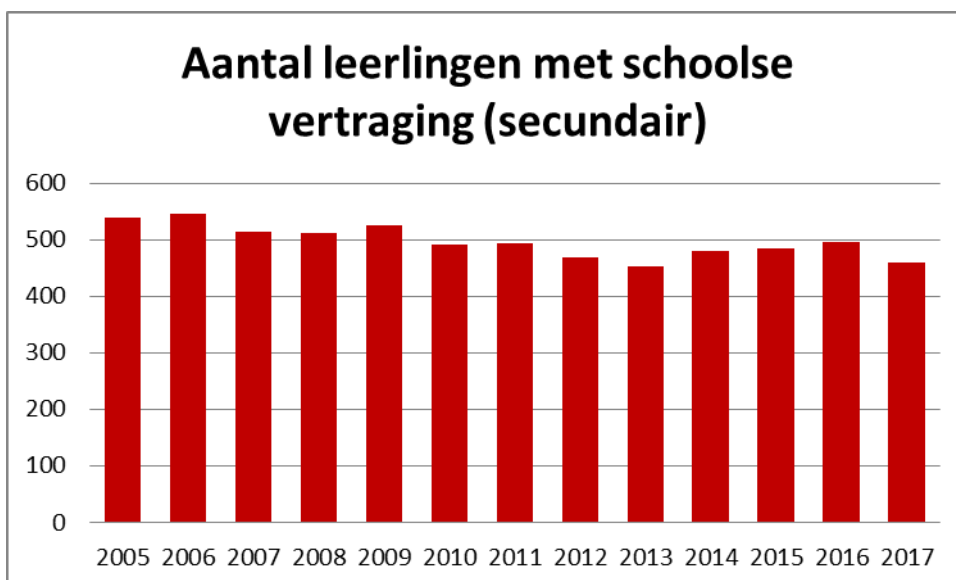
Vlaanderen heeft een onderwijsarmoede-indicator ontwikkeld: de OKI-Indicator. Deze wordt berekend als het aantal van de 4 leerlingenkenmerken (Thuistaal niet-Nederlands, Laag opleidingsniveau van de moeder, Ontvangen van een schooltoelage, Wonend in een buurt met hoge mate van schoolse vertraging) waaraan de leerlingen voldoen, gesommeerd voor alle leerlingen, en vervolgens gedeeld door het totaal aantal leerlingen. De OKI is bijgevolg een cijfer tussen 0 en 4. Hoe hoger, hoe meer kans op kansarmoede.



De OKI-index voor Zelzate daalt sterk van 1,23 in 2009 tot 1,05 in 2012. Na een stabiele periode tussen 1,05 en 1,08, stijgt de OKI-index in 2016 opnieuw tot 1,14. De OKI-index geeft een overwegend positief beeld. De vraag is echter hoe deze index verder zal evolueren gezien de Kind en Gezin-indicator.

Een andere indicator is het aantal leerlingen met schoolse achterstand. Deze indicator vertoont een licht dalende trend: van 539 leerlingen in 2005 tot 461 in 2017.

In 2017 hebben deze jongeren de school met 2 jaar achterstand verlaten. Dit zijn allemaal jongeren die het moeilijk zullen hebben op de arbeidsmarkt en bijgevolg gemakkelijker in armoede terecht kunnen komen.



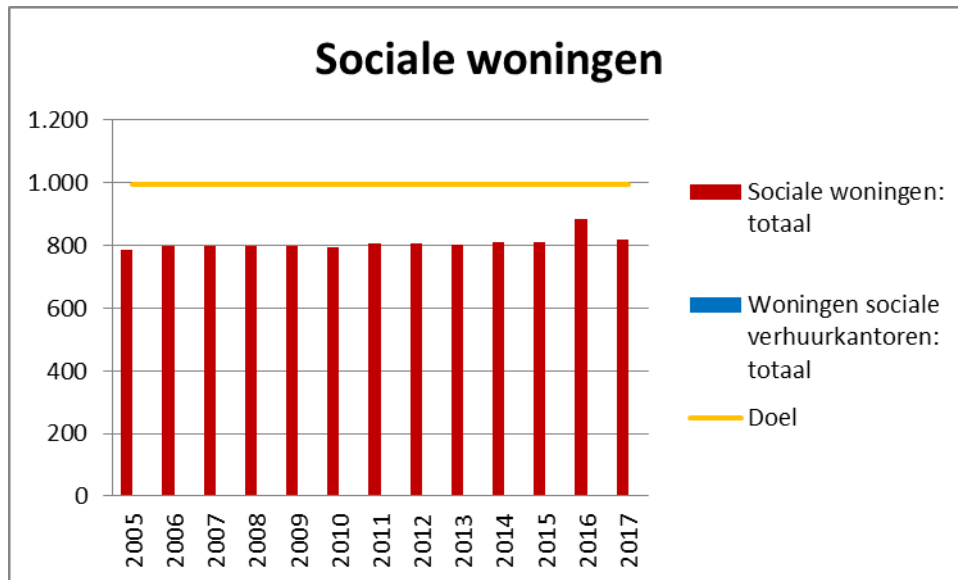
Jongeren die Nederlands niet als thuistaal hebben lopen veel vaker een schoolse achterstand op: 25,4% tegenover 7,1% van de jongeren die wel Nederlands als thuistaal hebben.

De Kind en gezin-indicator geeft aan dat deze groep niet zal verminderen. Heel wat kinderen worden geboren in armoede of zijn jong in armoede. Deze groep stijgt jaar na jaar. Vooral kinderen die

moeders hebben met een migratieachtergrond worden getroffen. Bijna 1 op 3 van deze kinderen leeft in kansarmoede. De uitdaging voor Zelzate is dan ook helder: een inclusief schoolbeleid is nodig.

6. Wonen

Wonen is het domein waar een gemeente of stad een verschil kan maken. Een gemeente maakt via haar ruimtelijk beleid en via haar woonbeleid een wezenlijk verschil: een sociaal woonbeleid helpt gezinnen uit armoede.



Vlaanderen heeft voor alle gemeenten een sociaal objectief vastgelegd. Dit sociaal objectief voor Vlaanderen is echter 25.000 sociale woningen lager dan het decenniumdoel. Het is met andere woorden een bescheiden decenniumdoel. Voor de gemeente Zelzate is er geen sociaal objectief vastgelegd.

We vergelijken het aantal sociale woningen met het decenniumdoel. Deze ligt voor Zelzate op 995 sociale huurwoningen.

Vanaf 2005 zien we een lichte stijging van 784 tot 817 in 2017. Ook het aantal SVK-woningen groeit lichtjes van 1 in 2014 tot 5 in 2017. Er zijn wat inspanningen geleverd, maar toch ligt het decenniumdoel nog veraf: nog 173 woningen te gaan. .

De gemeente Zelzate heeft de laatste jaren geïnvesteerd in sociale woningen. Toch zijn er nog te weinig. De groeiende armoede noodzaakt de gemeente om nog verder te investeren.

Dit heeft gevolgen voor huurders op de private huurmarkt. Te weinig sociale woningen betekent steeds meer huurders die te hoge woonlasten moeten betalen en die in armoede terecht komen. Voor 2016 hebben we cijfers: 39% van de huurders moet meer dan 30% van hun inkomen besteden aan woonlasten, dit is bijna 2 op 5 huurders!

Ook hier heeft Zelzate een belangrijke uitdaging: sociale woningen zijn een belangrijk instrument in de strijd tegen armoede. Meer sociale woningen zijn nodig om gezinnen uit armoede te halen.

7. Uitdagingen voor Zelzate

Net zoals andere gemeenten staat Zelzate voor heel wat uitdagingen. De lokale armoedebarmometer legt de grote uitdagingen bloot.

De kansarmoede ligt de voorbije jaren boven de 15%. Dit vertaalt zich de komende jaren in armoede op school, jongeren met schoolse achterstand en op lange termijn werkloosheid.

Gemeenten kunnen een beleid voeren gericht op kinderarmoede: de gezinnen opsporen, begeleiden, een menswaardig bestaan geven en een schoolbeleid voeren dat rekening houdt met kinderarmoede.

Uit de bovenstaande grafieken en cijfers blijkt ook het hoog aantal mensen met een migratieachtergrond dat rond de armoedegrens leeft. In vergelijking met personen geboren in België hebben zij een veel grotere kans op werkloosheid, op schoolse achterstand (1 op 4), en op kinderarmoede (1 op 4).

Een integratiebeleid en een antidiscriminatiebeleid gaan hand in hand. Dit is ook voor Zelzate een uitdaging.

Ook heel wat gezinnen van Belgische origine leven in armoede: kansarmoede stellen we immers vast bij 1 op 10 kinderen met een moeder van Belgische origine! Werkloosheid ligt de voorbije jaren constant rond de 9% in Zelzate. Zowel de betalingsachterstand als de energiearmoede stijgen.

Het aantal leefloners daalt. Het aantal ouderen met een IGO stijgt dan weer. Het sociaal beleid van Zelzate kan een tandje bijsteken.

Het sociaal en integratiebeleid kan zeer effectief zijn: het helpt mensen uit armoede, het helpt mensen die een beroep doen op het OCMW, het integreert mensen in de Zelzaatse samenleving. Zelzate kan meer investeren in een ruim sociaal beleid, maar heeft ook nood aan solidariteit van omliggende gemeenten en Vlaanderen.

Het voorbije decennium bleef het aantal sociale woningen relatief stabiel. Nochtans vereist de sociale woonnood extra inspanningen van het Zelzaatse woonbeleid. Het hoog aantal gezinnen die meer dan 30% van hun inkomen aan huur besteden is een mogelijk teken aan de wand.

ⁱ Zie ook Decenniumdecenniumdoelen, 10 jaar armoedebarmometers, een decennium armoedig beleid.